

PARK PRIRODE TELAŠĆICA- ISTRAŽIVANJE POSJETITELJA

Naručitelj:

Udruga Sunce

Autori:

dr.sc. Petra Gatti, mr.sc. Hrvoje Carić

Suradnici (anketari): Milena Ramov, Mosor Prvan,
Srđana Rožić, Tomislav Bartulović, Vesna Petešić

Zagreb, veljača, 2011.

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
UVOD.....	3
1. METODE ISTRAŽIVANJA.....	5
2. SOCIODEMOGRAFSKI PODACI	7
3. OSNOVNA OBILJEŽJA PUTOVANJA I BORAVKA.....	11
4. STAVOVI O PARKU PRIRODE.....	20
5. OBILJEŽJA I STAVOVI NAUTIČARA.....	27
ZAKLJUČAK	35

SAŽETAK

- ✓ **Cilj istraživanja:** Dobiti osnovne pokazatelje o obilježjima i stavovima posjetitelja parka prirode Telašćica, koji će poslužiti za planiranje dalnjeg razvoja i upravljanja Parkom
- ✓ **Vrsta istraživanja:** Primarno
- ✓ **Instrument istraživanja:** Strukturirani upitnik na četiri jezika (hrvatski, engleski, njemački, talijanski)
- ✓ **Način prikupljanja podataka:** Osobni intervju s ispitanicima, posjetiteljima parka prirode u kombinaciji sa samostalnim popunjavanjem upitnika
- ✓ **Prostorni i vremenski obuhvat:** Razdoblje lipanj-rujan 2010., u parku prirode Telašćica
- ✓ **Lokacija anketiranja:** Uvala Mir
- ✓ **Populacija:** Posjetitelji parka prirode koji posjećuju park u razdoblju lipanj-rujan (izletnici, nautičari i turisti smješteni na otoku)
- ✓ **Uzorak:** Stratificirani slučajni uzorak
- ✓ **Stratumi:** Mjeseci, zemlja porijekla posjetitelja
- ✓ **Veličina uzorka:** 458

UVOD

Istraživanje posjetitelja Parka prirode Telašćica provedeno je tijekom ljeta 2010. godine na inicijativu Udruge za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce, a u okviru projekta „Jačanje mreže morskih zaštićenih područja u Hrvatskoj“.

Glavni ciljevi krovnog projekta su:

- Podržati javne ustanove hrvatskih zaštićenih morskih područja (ZMP), uključenih u projekt, u postupnom razvoju plana upravljanja njihova zaštićenog područja.
- Ojačati kapacitet javnih ustanova, uključenih u projekt, u pitanjima vezanim za upravljanje zaštićenim morskim područjima.
- Poboljšati umrežavanje hrvatskih ZMP te drugih relevantnih institucija i njihovu integraciju u MedPAN i AdriaPAN mreže, a u svrhu poticanja razmjene podataka, dobrih praksi i rješenja u problemima upravljanja ZMP-a.

U projekt su kao partneri direktno uključeni Ministarstvo kulture, Državni zavod za zaštitu prirode te javne ustanove parkova prirode i nacionalnih parkova koji u značajnom dijelu svojih granica imaju more–Brijuni, Telašćica, Kornati, Telašćica i Mljet. Indirektno su u projekt uključene i obalne županijske javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima.

Koordinator projekta u Hrvatskoj je Udruga Sunce (Split), a dio je regionalnog MedPAN South projekta kojeg koordinira ured mediteranskog programa Svjetskog fonda za zaštitu prirode (WWF MedPO). Financiran je od strane Europske komisije (EuropeAid), Fonds Français pour l'Environment Mondial (FFEM) i MAVA fondacije. Provodi se u suradnji sa Sekreterijatom MedPAN mreže i UNEP MAP Regionalnog centra za posebna zaštićena područja (RAC/SPA).

Telašćica je specifična po svojim prirodno-geografskim obilježjima, flori i fauni, geomorfološkim cjelinama, moru, podmorju i krajoliku. S obzirom da u ljetnim mjesecima dolazi do saturacije pojedinih lokacija u Parku, potrebno je odgovoriti na pitanje kako turisti i posjetitelji reagiraju

na potencijalne prijetnje u Parku, kao što su gužve na određenim lokacijama i onečišćenje okoliša koje može rezultirati ugrožavanjem jedinstvenog biljnog i životinjskog svijeta na otoku. Tijekom ljetnih mjeseci broj posjetitelja znatno se povećava, pa je Parkom potrebno upravljati ne samo kao prirodnim dobrom, nego i kao turističkom destinacijom, na način da se ublaži potencijalni negativni utjecaj turizma na postojeće prirodne i kulturne resurse, a da se istovremeno poluči ekonomska korist koja će omogućiti održavanje postojećeg stanja. Kako bi se omogućilo bolje upravljanje Parkom, potrebno je poznавanje profila posjetitelja o obilježjima njihovog putovanja, motivima dolaska, aktivnostima u parku, stavovima o parku i njihovim percepцијама o ekološkoj očuvanosti parka. Takve informacije neophodne su za kreiranje i implementiranje odgovarajuće razvojne strategije, za osmišljavanje novih proizvoda i usluga, za učinkovitiju zaštitu prostora i za razvijanje plana upravljanja tokovima posjetitelja.

U prvom dijelu dokumenta opisane su metode istraživanja, a zatim slijede rezultati istraživanja, koji obuhvaćaju sociodemografske podatke o posjetiteljima, kao što su dob, spol, zanimanje i mjesечna primanja domaćinstva. Nakon toga opisane su glavne značajke putovanja i boravka posjetitelja, njihovi motivi dolaska, načini informiranja i aktivnosti u Parku. U četvrtom dijelu navode se stavovi posjetitelja o pojedinim elementima ponude, očekivanjima, stupnju informiranosti te njihova ocjena ekološke očuvanosti lokacije. U istom su dijelu opisani otvoreni pozitivni i negativni odgovori posjetitelja. U posljednjem dijelu navode se stavovi nautičara, koji čine značajan segment potražnje, njihovo viđenje očuvanosti okoliša i problematike odlaganja otpada.

1. METODE ISTRAŽIVANJA

Podaci su prikupljeni anketiranjem posjetitelja, koji su u Parku boravili tijekom glavne turističke sezone, i to nautičara, turista smještenih na samom otoku i izletnika. Osnovni instrument prikupljanja podataka bio je strukturirani upitnik, a za prikupljanje podataka koristila se metoda osobnog intervjeta. Intervjuiranje posjetitelja proveli su anketari Udruge Sunce. Upitnik je izrađen na četiri jezika (hrvatski, engleski, njemački, talijanski).

Upitnik se sastoji od ukupno pet elemenata. Nakon uvodnog dijela, koji sadrži identifikacijska pitanja, u drugom dijelu ispituje se sociodemografski profil posjetitelja (zemlja porijekla, dob, spol, prosječna primanja, zanimanje). Treći dio ispituje motivaciju za posjet parku, obilježja dolaska i boravka u parku, način informiranja o sadržajima parka, te aktivnosti u parku. Četvrti dio obuhvaća ocjene zadovoljstva boravkom u parku, namjeru ponovnog posjeta parku, ocjenu ekološke očuvanosti pojedinih lokacija i stavove posjetitelja o pozitivnim i negativnim značajkama parka prirode. Posljednja skupina pitanja namijenjena je nautičarima, budući da oni čine značajan segment potražnje na obje lokacije, te ih ostali turisti ne popunjavaju.

Planom istraživanja predviđeno je anketiranje 453 ispitanika iz šest skupina zemalja, u četiri ljetna mjeseca (lipanj-rujan). Najveći broj anketa popunjeno je u kolovozu (43,4%). Okvir za izbor uzorka predstavljali su podaci o ostvarenim noćenjima i podaci o prodanim ulaznicama. Od početnog plana ostvareno je 102% ili ukupno 458 ispravnih anketa, što se smatra izvrsnim povratom. Broj anketa u lipnju manji je od planiranog, kao rezultat kasnijeg početka anketiranja, što je nadoknađeno u rujnu. Uzorak istraživanja bio je stratificirani slučajni uzorak, po zemlji porijekla i po mjesecima. Tamo gdje je to bilo moguće, podaci su komparirani s rezultatima istraživanja „Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj-TOMAS Ijeto 2007.“ (Institut za turizam, 2008.), „Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj-TOMAS Nautika 2007.“ (Institut za turizam, 2008.) i „Stavovi i potrošnja turista i posjetitelja nacionalnih parkova i parkova prirode-TOMAS Nacionalni Parkovi i parkovi prirode 2006.“ (Institut za turizam, 2007.). To je omogućilo usporedbu profila posjetitelja parka prirode Telašćica s posjetiteljima drugih zaštićenih područja, turistima na obali i nautičarima.

TABLICA 1.1. Telašćica-planirani broj anketa

	Lipanj	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Ukupno
Ukupno	44	151	210	48	453
Italija	7	33	80	5	126
Njemačka	10	23	40	14	87
Slovenija	7	22	17	8	54
Hrvatska	3	20	21	4	49
Austrija	4	10	13	6	34
Ostale zemlje	12	42	40	11	105

TABLICA 1.2. Telašćica-ostvareni broj anketa

	Lipanj	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Ukupno
Ukupno	14	129	199	116	458
Italija	0	11	70	4	85
Njemačka	2	23	33	39	97
Slovenija	0	20	18	17	55
Hrvatska	3	20	26	9	58
Austrija	0	12	14	26	52
Ostale zemlje	9	43	38	21	111

TABLICA 1.3. Razdoblje anketiranja

	Broj anketa	%
Lipanj	14	3,1
Srpanj	129	28,2
Kolovoz	199	43,4
Rujan	116	25,3
Ukupno	458	100,0

2. SOCIODEMOGRAFSKI PODACI

Sociodemografski podaci opisuju zemlju stalnog boravka, dob, spol, stupanj obrazovanja i ukupna mjesecačna primanja domaćinstva ispitanika, čime se stvara slika o tipičnom posjetitelju Parka.

ZEMLJA PORIJEKLA

Najveći broj anketiranih dolazi iz Njemačke (21,4%), Italije (18,8%), Hrvatske (12,7%), Slovenije (11,8%) i Austrije (11,6%), a od ostalih zemalja najzastupljeniji su Nizozemci, Francuzi i Britanci. Navedena struktura ne odstupa značajno od predviđenog plana anketiranja.

TABLICA 2.1. Zemlja porijekla

	Broj anketa	%
Italija	86	18,8
Njemačka	98	21,4
Slovenija	54	11,8
Hrvatska	58	12,7
Austrija	53	11,6
Ostale zemlje	109	23,8
Ukupno	458	100,0

DOB

Prosječna dob posjetitelja Parka je 41 godina, što znači da su posjetitelji Telašćice jednake dobi kao i ostali turisti koji dolaze u Hrvatsku (TOMAS Ijeto 2007). Najveću skupinu posjetitelja čine pripadnici najstarije dobne skupine (28,9%) o čemu treba voditi računa prilikom planiranja aktivnosti (interpretacija baštine, označavanje, kvaliteta staza, sigurnost na klifovima, i sl.)..

TABLICA 2.2. Dob ispitanika prema dobnim skupinama

	Broj anketa	%
do 29	117	25,6
30-39	96	21,0
40-49	112	24,5
50 i više	132	28,9

Ukupno	457	100,0
---------------	-----	-------

TABLICA 2.3. Prosječna dob

	Aritmetička sredina	Std.Dev	Min.	Max.	Broj anketa
Dob	41	14	15	85	457

SPOL

Istraživanjem je obuhvaćeno nešto više muškaraca (52,6%) nego žena (47,4%), što se može objasniti činjenicom da su muškarci bili spremniji na popunjavanje ankete.

TABLICA 2.4. Spol

	Broj anketa	%
Muški	241	52,6
Ženski	217	47,4
Ukupno	458	100,0

U sljedećoj tablici prikazane su razlike u dobi među muškim i ženskim ispitanicima. Žena je bilo više od muškaraca u najmlađoj dobnoj skupini do 29 godina i u skupini 30-39 godina, a muškaraca je bilo više u najstarijoj dobnoj skupini.

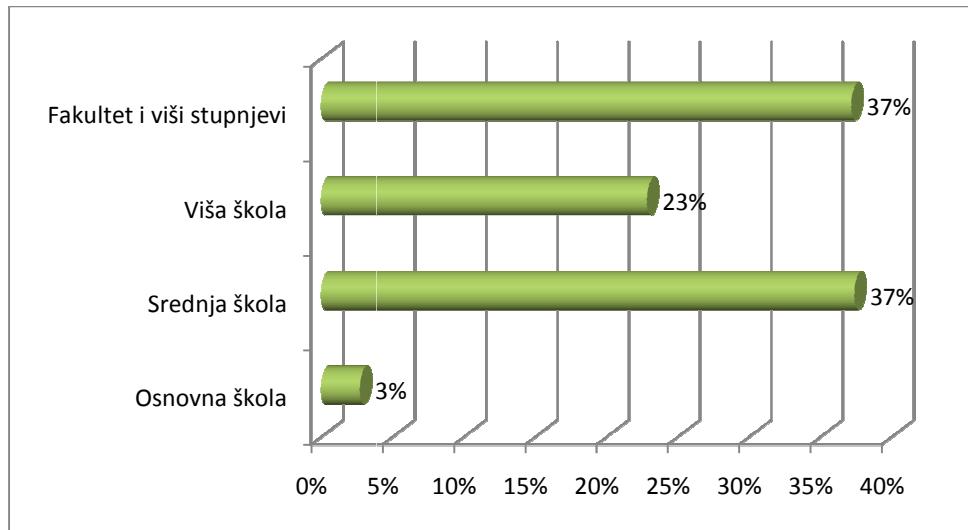
TABLICA 2.5. Dobne skupine po spolu (spol=100%)

	do 29	30-39	40-49	50 i više	Ukupno
Muški	20,3	19,5	24,5	35,7	100,0
Ženski	31,5	22,7	24,5	21,3	100,0

STUPANJ OBRAZOVANJA

Oko 60% ispitanika imalo je završenu višu ili visoku školu, što znači da su posjetitelji Parka jednako obrazovani kao prosječni turist koji dolazi u Hrvatsku (60% ima završenu višu školu ili fakultet prema istraživanju „TOMAS Ijeto 2007.“). Kod posjetitelja Telašćice zabilježen je nešto veći udio srednjoškolski obrazovanih gostiju u odnosu na prosječnog gosta koji dolazi u Hrvatsku.

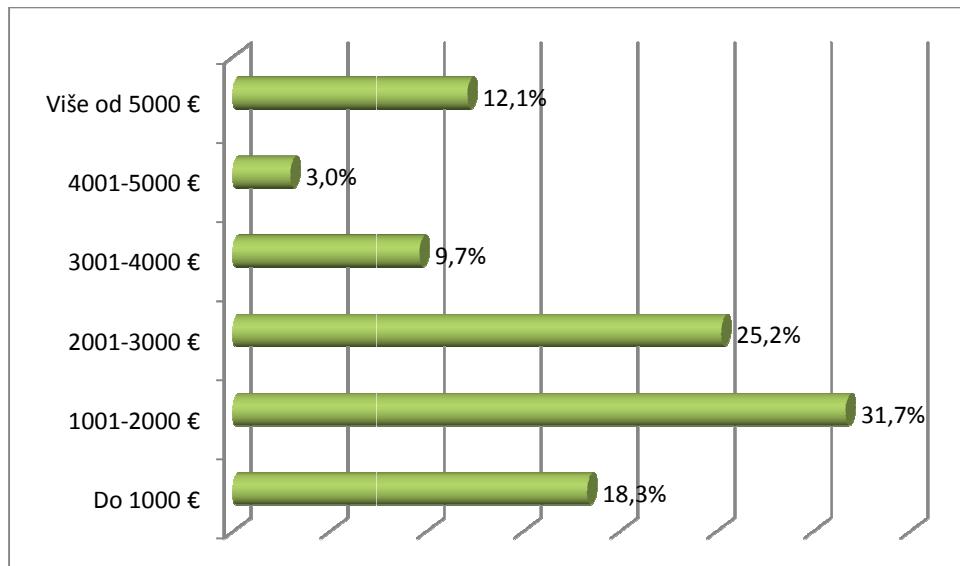
GRAFIKON 2.1. Stupanj obrazovanja

MJESEČNA PRIMANJA

Prosječna mjesečna primanja turista i posjetitelja Telašćice u najvećem se postotku (31,7%) kreću u rasponu od 1001€ do 2000€. Kao što je i očekivano, mjesečna primanja domaćinstva domaćih ispitanika kreću se u najvećem postotku do 1.000 eura mjesečno (42,9%) ili od 1.001 do 2.000 eura mjesečno (21,4%). Inozemni ispitanici veće su platežne moći, a značajan je udio i onih koji ostvaruju mjesečne prihode iznad 5.000 eura (12,1%). Prema istraživanju „TOMAS Ijeto 2007.“ za sve primorske županije, gotovo polovica (49%) gostiju dolazi iz kućanstava s mjesečnim prihodima od 2.000 eura i manje, a za oko trećinu gostiju prosječni mjesečni prihodi kućanstva iznose između 2.000 i 3.000 eura. Zadarska županija ističe se s iznadprosječnim udjelom gostiju s mjesečnim primanjima kućanstva od 3.000 eura i više (20,6%). To znači da su inozemni posjetitelji Parka više platežne moći od prosjeka za primorske županije i za Zadarsku županiju.

GRAFIKON 2.2. Mjesečna primanja domaćinstva

TABLICA 2.6. Mjesečna primanja domaćih i inozemnih turista

	Do 1000 €	1001-2000 €	2001-3000 €	3001-4000 €	4001-5000 €	Više od 5000 €	Ukupno
Domaći	42,9	21,4	17,9	5,4	3,6	8,9	100,0
Strani	15,8	35,6	27,2	9,4	3,0	9,1	100,0

ZANIMANJE

Posjetitelji Parka prirode Telašćica najvećim su dijelom zaposleni (71,7%), te s obzirom da se radi o gostima starije dobi, veliki je udio umirovljenika (13,2%). Udio učenika ili studenata manji je obzirom na manji udio posjetitelja mlađe dobi. U tom smislu treba stimulirati dolaske učeničkih ekskurzija izvan sezone i programe za studente iz bližih sveučilišnih centara.

TABLICA 2.7. Zanimanje posjetitelja

	Broj anketa	%
Zaposlen/a	314	71,7
Nezaposlen/a	18	4,1
Umirovlenik/ca	58	13,2

Učenik ili student	48	11,0
Ukupno	438	100,0

3. OSNOVNA OBILJEŽJA PUTOVANJA I BORAVKA

SMJEŠTAJ

Najveći broj posjetitelja Telašćice smješten je u privatnom smještaju (46,6%). Slijede nautičari koji borave na brodu (22,2%), te gosti koji su ostvarili noćenje u nekom od hotela (16,4%). Oko 12% turista odsjelo je u vlastitom stanu ili vikendici, a samo 1,1% kod rodbine ili prijatelja. Posjetitelji Parka skoro dvostruko više odsjedaju u privatnom smještaju u odnosu na prosjek primorskih županija gdje je udio 26,5% (TOMAS Ijeto 2007.), što je posljedica ograničene ponude ostalih smještajnih kapaciteta na otoku.

TABLICA 3.1. Vrsta smještaja

	Broj anketa	%
Privatni smještaj	88	46,6
Brod	42	22,2
Hotel	31	16,4
Vlastiti stan/vikendica	23	12,2
Rodbina/prijatelji	3	1,6
Ostalo	2	1,1
Ukupno	189	100,0

S obzirom na to, Park bi trebao obratiti pozornost na izgradnju odnosa s malim iznajmljivačima i njihovim udruženjima. Time bi oni kao partneri mogli turistima efikasno prenijeti potencijalno važne informacije kao što su vrijednosti Parka, pravila ponašanja u parku, servisne informacije i drugo.

DULJINA BORAVKA

Podaci su pokazali da je više od polovice ispitanika u Park došao na izlet (55,2%), a manji je udio ispitanika boravio na otoku (44,8%). Ispitanici su prosječno ostvarili 7 noćenja, a medijan je iznosio 5 noćenja. Najveći broj turista nalazio u skupini onih koji su ostvarili 4-7 noćenja (31,8%),

ili 1-3 noćenja (37%). Oni kojima Dugi otok/Telašćica nije glavno odredište putovanja, prosječno su se na izletu ili u tranzitu zadržali 3,5 sata, a najčešće 3 sata. Ti podaci pokazuju da gosti koji dolaze u Park ostvaruju manje noćenja od prosjeka za primorske županije (9 noćenja). Ako se promatra duljina boravka prema vrsti smještaja, evidentno je da gosti najdulje borave kod rodbine ili prijatelja (50% ostvaruje 22 i više noćenja). Gosti u hotelu obično ostvare 1-3 noćenja (76,2%), a u privatnom smještaju više od polovine gostiju ostvari 4-7 noćenja (54,8%).

TABLICA 3.2. Turisti i posjetitelji

	Broj anketa	%
Noćenje	205	44,8
Izlet	253	55,2
Ukupno	458	100,0

TABLICA 3.3. Broj noćenja

	Broj anketa	%
1-3	70	37,0
4-7	72	38,1
8-14	34	18,0
15-21	7	3,7
22 i više	6	3,2
Ukupno	189	100,0

TABLICA 3.4. Broj noćenja po smještajnom objektu

	Privatni smještaj	Brod	Hotel	Vlastiti stan	Rodinka /prijatelji	Ostalo
1-3	22,6	16,3	76,2	54,5	50,0	100,0
4-7	54,8	50,0	16,7	22,7	0,0	0,0
8-14	16,1	26,7	4,8	9,1	0,0	0,0
15-21	6,5	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0
22 i više	0,0	1,2	2,4	13,6	50,0	0,0
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABLICA 3.5. Prosječni broj noćenja

	Aritmetička sredina	Std.Dev	Min.	Max.	Broj anketa
Broj noćenja	7,0	9,5	1	90	189

TABLICA 3.6. Prosječni broj sati boravka za jednodnevne posjetitelje

	Aritmetička sredina	Std.Dev.	Min.	Max.	Broj anketa
Broj sati	3,5	1,7	0,5	12,0	253

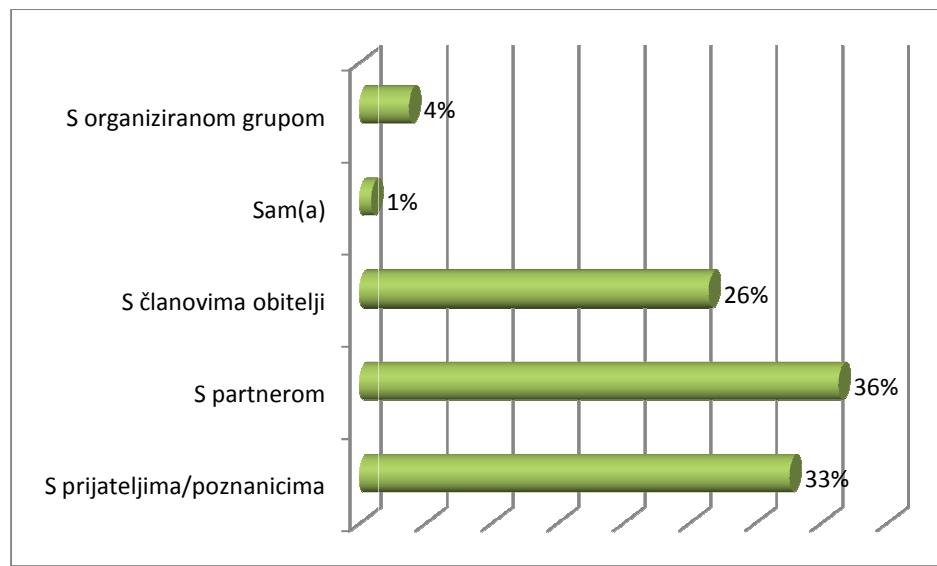
Iznimno veliki udio izletnika ukazuje na moguće probleme stvaranja gužvi i „čepova“ što generira potencijalne rizike za prirodu ali i nezadovoljstvo posjetitelja. U tom smislu se preporučaju uspostava posebnog monitoringa koji kasnije služi kao temeljna odrednica nosivog kapaciteta lokacija unutar Parka i samog Parka:

- određivanje kritičnih lokaliteta (uska grla i sl.)
- prebrojavanje posjetitelja na kritičnim točkama u trenucima najvećih zagušenja
- kartiranje ulaza i kretanja izletnika u prosječnom periodu zadržavanja od 3 h (prostorno/vremenska distribucija)
- pregled izdanih koncesija i kapaciteta brodara koji vrše prijevoz na Telašćicu
- prikupljanje komentara i sugestija posjetitelja
- prikupljanje zapažanja djelatnika.

PRATNJA NA PUTOVANJU

Trećina posjetitelja doputovala je s prijateljima/poznanicima (32,6%), a nešto veći broj ispitanika došao je u Park samo s partnerom (36,3%). S članovima obitelji došlo je nešto više od četvrtine gostiju (26,5%) što je skoro duplo manje od regionalnog prosjeka - u zadarskoj županiji 55,6% turista dolazi s obitelji prema istraživanju (TOMAS ljeto, 2007). Posjetitelji Parka s obzirom na pratnju na putovanju u većem broju dolaze s prijateljima ili s partnerom, manje s obitelji, a najmanje u organiziranom dolasku sa grupom.

GRAFIKON 3.1. Pratnja na putovanju

UČESTALOST DOLASKA

Sljedećim pitanjima pokušalo se ispitati koliko su turisti i posjetitelji Parka prirode Telašćica vjerni gosti, odnosno koliko često posjećuju Hrvatsku, Dugi otok i lokaciju na kojoj je izvršeno anketiranje s najvećom frekvencijom turista (Uvala Mir). Najveći broj ispitanika više je puta bio u Hrvatskoj, ali veliki je udio i onih koji u su došli prvi put, što je u skladu sa svjetskim trendovima prema kojima su turisti sve manje vjerni određenoj zemlji i destinaciji, te u jednom putovanju žele posjetiti što više mjesta. Dugi otok ima manje posjetitelja koji su Hrvatsku posjetili tri i više puta nego što je to tipično za Zadarsku županiju (prema istraživanju TOMAS Ijeto 2007. više od tri četvrtine turista u Zadarskoj županiji posjetili su Hrvatsku tri i više puta). Nešto više od dvije trećine ispitanika prvi je put na Dugom otoku (67,5%) , a zatim slijede oni koji su četiri i više puta posjetili Dugi otok (16,1%). Najveći broj posjetitelja Parka prvi je put posjetilo Telašćicu (72,5%). Bez obzira što je tendencija jednokratne posjete u sezoni, valja uzeti u obzir stimulacije ponovnih dolazaka kroz članstva (eng. loyalty program) u predsezoni.

TABLICA 3.7. Broj dolazaka u Hrvatsku*, na Dugi otok i na lokaciju anketiranja (Uvala Mir)

	Hrvatska*		Dugi otok		Lokacija	
	Broj anketa	%	Broj anketa	%	Broj anketa	%
Prvi posjet	96	23,6	293	67,5	314	72,5
Drugi posjet	54	13,3	51	11,8	44	10,2
Treći posjet	33	8,1	20	4,6	19	4,4
Četiri i više posjeta	224	55,0	70	16,1	56	12,9
Ukupno	407	100,0	434	100,0	433	100,0

*samo za inozemne turiste i posjetitelje

PROMETNO SREDSTVO

Inozemnim posjetiteljima postavljeno je pitanje kojim su prometnim sredstvom došli u Hrvatsku. Najveći broj ispitanika došao je automobilom (64,0%), a veliki je udio onih koji su u Hrvatsku došli zrakoplovom (17,0%) što je povezano sa povećanim prometom zračne luke Zadar, posebno u segmentu nisko tarifnih prijevoznika.

TABLICA 3.8. Prometno sredstvo dolaska u Hrvatsku

	Broj anketa	%
Automobil	259	64,0
Autobus	14	3,5
Vlak	1	0,2
Zrakoplov	69	17,0
Brod/trajekt	16	4,0
Jahta/jedrilica	21	5,2
Kombinacija prevoznih sredstava	25	6,2
Ukupno	405	100,0

NAČIN ORGANIZACIJE PUTOVANJA

Više od 60% ispitanika samostalno je organiziralo svoje putovanje, a 36,2% organiziralo je prijevoz, smještaj ili oboje posredstvom putničke agencije. To je znatno manje samostalno organiziranih putovanja od prosjeka za Zadarsku županiju (86,3%) (TOMAS Ijeto 2007., Institut za turizam). To navodi na zaključak da su turističke agencije, slično kao i privatni iznajmljivači, važni dionici i potencijalni partneri u pitanjima kvalitetnijeg upravljanja Parkom.

TABLICA 3.9. Organizacija putovanja

	Broj anketa	%
Organizirano	166	36,2
Neorganizirano	292	63,8
Ukupno	458	100

VRSTA PUTOVANJA

Može se zaključiti da Telašćica nije primarna destinacija, već samo jedna od odredišta na putovanju jer su je 62,4% ispitanika posjetili u sklopu izleta ili tranzita, a 29,9% u sklopu kružnog putovanja (prepostavlja se kao nautičari).

TABLICA 3.10. Vrsta putovanja

	Broj anketa	%
Glavno i jedino odredište	35	7,7
Dio kružnog putovanja	136	29,9
Tranzit	31	6,8
Izlet	253	55,6
Ukupno	455	100,0

MOTIVI DOLASKA

Posjetitelji Parka motivirani su prije svega željom za odmorom i opuštanjem (67,6%), upoznavanjem parka prirode (60,9%) te sunčanjem i kupanjem (42,7%). Motivi dolaska slični su

motivima dolaska u ostale primorske destinacije, u kojima je odmor i opuštanje na prvom mjestu (67,4%). Gosti Parka manje su od prosjeka motivirani upoznavanjem gastronomске ponude, a više su zainteresirani za upoznavanje tradicije i kulture (9,8% hrvatskih posjetitelja prema istraživanju TOMAS Ijeto). Kada se posjetitelji Telašćice usporede s posjetiteljima ostalih parkova prirode i nacionalnih parkova, može se zaključiti da ih više zanima odmor i opuštanje, ali i upoznavanje samog parka. Tako je primarni motiv posjeta nacionalnim parkovima i parkovima prirode (TOMAS Nacionalni parkovi, 2006.) uživanje u prirodnim ljepotama (49,8%) i upoznavanje samog parka (47,6%), a odmor i opuštanje je na trećem mjestu (28,9%).

TABLICA 3.11. Motivi dolaska*

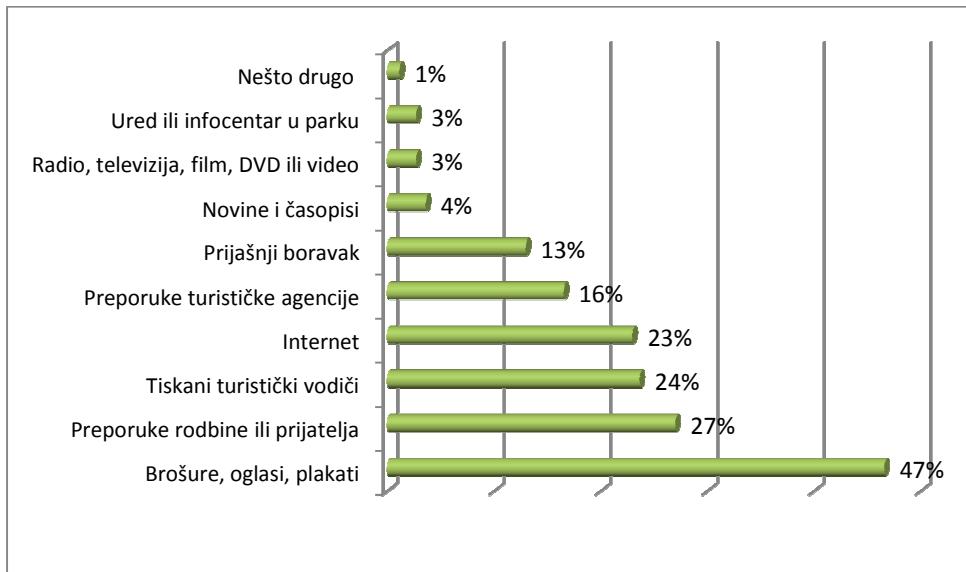
	Rang	%
Odmor i opuštanje	1.	67,6
Upoznavanje parka prirode	2.	60,9
Sunčanje i kupanje	3.	42,7
Upoznavanje tradicije i kulture	4.	17,7
Upoznavanje gastronomске ponude	5.	8,3
Posjet priateljima/rodbini	6.	3,1
Ronjenje	7.	3,1

*Mogućnost više odgovora

NAČINI INFORMIRANJA

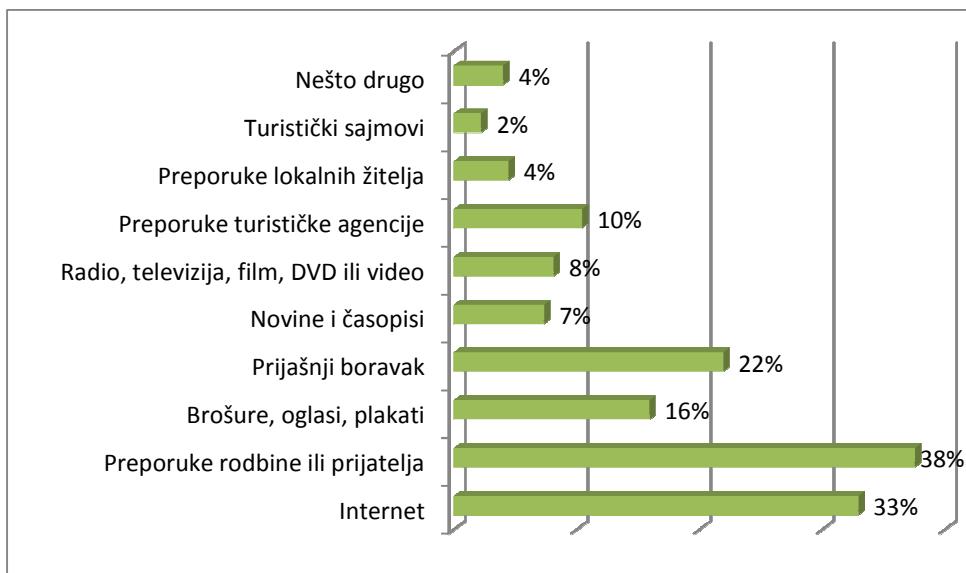
Informacije o turističkim atrakcijama parka prirode Telašćica, posjetitelji prikupljaju iz više izvora, a najviše putem brošura, oglasa i plakata (46,6%), tiskanih turističkih vodiča (23,6%) te na temelju preporuka rodbine i prijatelja (27%). Važan izvor informiranja je Internet (22,9%), te preporuke turističke agencije za one koji dolaze na izlet (16,5%). Određenom broju posjetitelja nisu trebale dodatne informacije, jer su sve doznali tijekom prethodnog boravka (12,9%), a mali broj posjetitelja koristio je ostale medije (novine, časopisi, radio, televizija, film). To znači da se posjetitelji Telašćice manje oslanjaju na prijašnji boravak i manje koriste Internet od prosječnog posjetitelja nacionalnih parkova i parkova prirode.

GRAFIKON 3.12. Izvori informacija*-Telašćica

*Mogućnost više odgovora

GRAFIKON 3.13. Izvori informacija*- nacionalni parkovi i parkovi prirode

*Mogućnost više odgovora

Izvor: TOMAS nacionalni parkovi i parkovi prirode 2006. Institut za turizam, 2007.

AKTIVNOSTI U PARKU PRIRODE

Gotovo 90% ispitanika bavi se aktivnostima koje su uobičajene za ljetne mjesecce, a to su plivanje, kupanje, sunčanje i ronjenje bez aparata. Pješačenje je druga omiljena aktivnost turista i posjetitelja (47,8%). Može se zaključiti da je pješačka infrastruktura važna (karte, oznake, kvaliteta putova) te das u potencijalno dominantne aktivnosti izvan sezone šetnja, obilazak znamenitosti i boravak na otvorenom.

Treća po važnosti je aktivnost posjećivanje ugostiteljskih objekata (33,2%), a slijedi kupnja suvenira na štandovima (9,2%). Posjetitelji Parka nešto manje od prosjeka posjećuju ugostiteljske objekte (87% za primorske županije i 93,7% za Zadarsku županiju). Telašćica se razlikuje od ostalih parkova prirode i po aktivnostima, jer su posjetitelji više usmjereni na aktivnosti tipične za primorske destinacije, a ne za zaštićena područja. Prema istraživanju TOMAS Nacionalni parkovi 2006., glavne aktivnosti posjetitelja u zaštićenim područjima bile su fotografiranje (83,5%), posjet ugostiteljskim objektima (37,6%) i posjet info-punktu (31,0).

TABLICA 3.14. Aktivnosti u parku prirode*

	Rang	%
Plivanje/kupanje/sunčanje	1.	77,8
Pješačenje	2.	47,8
Posjet ugostiteljskim objektima	3.	33,2
Ronjenje bez aparata	4.	9,9
Kupnja suvenira na štandovima	5.	9,2
Ostale sportske aktivnosti	6.	8,5
Nešto drugo	7.	7,9
Posjet info punktu ili turističkom uredu	8.	5,8
Ribolov s obale/broda	9.	3,1
Ronjenje s aparatom	10.	1,8

*Mogućnost više odgovora

4. STAVOVI O PARKU PRIRODE

Od ispitanika je zatraženo da ocijene ukupno četrnaest elemenata parka prirode ocjenama od 1 (vrlo loše) do 5 (odlično). Elementi Parka koje su ispitanici ocjenjivali obuhvaćaju: dostupnost informacija, kvalitetu prijevoza, kvalitetu označavanja atrakcija, čistoću, ponudu i cijenu ulaznice. Gosti su Park prirode ocijenili prosječnom ocjenom 3,9. Pri tome su vrlo visoko ocijenili (zbroj ocjena odlično i vrlo dobro viši od 80%) ljepotu krajolika i atraktivnost, a visoke su ocjene dobili i čistoća parka općenito, te čistoća mora i obale. Srednje ocjene dobili su kvaliteta označavanja atrakcija, pješačke staze u Parku, ugostiteljska ponuda i prometna povezanost otoka, a niskim ocjenama ocijenjeni su dostupnost informacija prije i nakon dolaska u Park, cijena ulaznice u Park, ponuda trgovina i kvaliteta prijevoza na otoku.

TABLICA 4.1. Stupanj zadovoljstva ponudom u parku prirode

Ljepota krajolika/atraktivnost	Visok
Čistoća parka općenito	
Čistoća mora i obale	Srednji
Gostoljubivost djelatnika	
Kvaliteta označavanja atrakcija	Srednji
Pješačke staze u PP	
Ugostiteljska ponuda	Nizak
Prometna povezanost otoka	
Dostupnost informacija prije polaska	Nizak
Dostupnost informativnih materijala na samoj lokaciji (brošure, karte)	
Cijena ulaznice u park prirode	Nizak
Kvaliteta prijevoza na samom otoku	
Ponuda trgovina	

Nezadovoljstvo cijenom, što je dijelom vidljivo iz komentara, vezano je za osjećaj (ne)dobivene vrijednosti za novac, a ne za visinu prosječnih primanja, s obzirom na to da su iste primjedbe dali domaći i strani gosti. S obzirom na to bilo bi dobro razraditi komunikacijsku strategiju gdje će posjetitelji shvatiti svrhu plaćene ulaznice (na što ide novac) i možda dobiti određene usluge ili pogodnosti.

Ispitanici su lošije od ostalih parkova prirode (Prema istraživanju TOMAS Nacionalni parkovi, 2006.) ocijenili kvalitetu pješačkih staza, kvalitetu prijevoza u Parku, ugostiteljsku ponudu i gostoljubivost djelatnika, a bili su jednako zadovoljni ljepotom krajolika i čistoćom parka općenito. Kao i u ostalim nacionalnim parkovima/parkovima prirode u Hrvatskoj posjetitelji su izrazili nezadovoljstvo dostupnošću informacija o parku prije dolaska i količinom i kvalitetom informativnih materijala na samoj lokaciji, ponudom trgovina i cijenom ulaznice u Park.

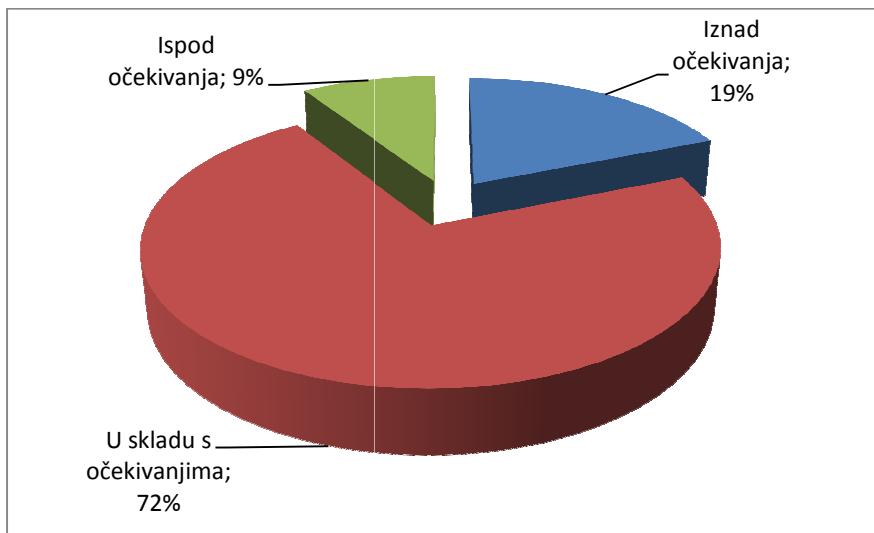
TABLICA 4.2. Ocjena parka prirode

	Ocjena vrlo dobro ili odlično (%)	Prosječna ocjena
Dostupnost informacija o Parku prije polaska	39,6	3,2
Dostupnost informativnih materijala na samoj lokaciji (brošure, karte)	43,1	3,3
Prometna povezanost otoka	48,8	3,5
Kvaliteta prijevoza na samom otoku	40,2	3,3
Pješačke staze u PP	53,1	3,6
Kvaliteta označavanja atrakcija Parka	54,0	3,6
Ljepota krajolika/atraktivnost	85,8	4,4
Čistoća parka općenito	73,6	4,1
Čistoća mora i obale	75,8	4,1
Gostoljubivost djelatnika	61,3	3,9
Ugostiteljska ponuda	48,2	3,5
Ponuda trgovina	30,8	3,0
Cijena ulaznice u park prirode	43,2	3,4
Ukupna ocjena parka prirode	68,3	3,9

OČEKIVANJA

Posjet Telašćici za više od 70% posjetitelja bio je u skladu s očekivanjima, a za gotovo petinu njih iznad očekivanja. Oko 10% posjetitelja prilikom posjete Parku nije ispunilo svoja očekivanja.

GRAFIKON 4.1. Očekivanja

INFORMIRANOST POSJETITELJA

Više od polovine posjetitelja (51,4%) informirano je o posebnostima i vrijednostima Telašćice kao parka prirode, iako su prethodno izrazili nezadovoljstvo nedostatkom informativnih materijala. Ispitanici su informirani i o pravilima ponašanja unutar Parka (56,6%). Lošija informiranost posjetitelja odnosi se na saznanje o teritoriju i granicama Parka (42,6%) te kaznama za neprimjerenou ponašanje u Parku. Najlošija je informiranost posjetitelja o ugroženim vrstama/staništima i kontakt telefonima za slučaj opasnosti ili ugrožavanja flore i faune u Parku (manje od 35% ispitanika). U budućim istraživanjima bilo bi zanimljivo ispitati u kojoj je mjeri visoka informiranost gostiju samo njihova percepcija, a koliko su stvarno informirani o posebnostima i vrijednostima Parka.

TABLICA 4.4. Informiranost o parku prirode

	Da	Ne	Ukupno
Posebnosti/vrijednosti parka prirode	51,4	48,6	100,0
Ugrožene vrste/staništa	31,2	68,8	100,0
Teritorij/granice parka prirode	42,6	57,4	100,0
Pravila ponašanja unutar parka	56,6	43,4	100,0
Kazne za neprimjereno ponašanje unutar parka	39,4	60,6	100,0
Kontakt telefoni za slučaj opasnosti ili ugrožavanja flore i faune u parku	19,6	80,4	100,0

OCJENA EKOLOŠKE OČUVANOSTI LOKACIJA

Ispitanici su ocjenjivali ekološku očuvanost lokacija koje su posjetili, pri čemu 61 ispitanik nije posjetio niti jednu od navedenih lokacija. Pri tome se pod ekološkom očuvanošću ocjenjuje percepcija posjetitelja o lokaciji, što uključuje čistoću lokacije i devastaciju krajobraza, odnosno subjektivni osjećaj (ne)privlačnosti. Najviše ocjene dobile su lokacije prolaz Mala Proversa (61,7% ocjene odličan) i vidikovac Grpaščak (45,5% ocjena odličan), a srednje ocjene ostaci crkava sv. Ante, sv. Ivana i sv. Viktora. Veću pažnju ekološkoj očuvanosti trebalo bi posvetiti na lokacijama koje turisti najviše posjećuju, kao što je slano jezero Mir (11,5% ocjene loše).

TABLICA 4.5. Ekološka očuvanost lokacija (%)

	Loše	Dobro	Odlično	Ukupno
Uvala Mir	3,3	62,9	33,8	100,0
Slano jezero Mir	11,5	54,9	33,6	100,0
Vidikovac Grpaščak	2,1	52,4	45,5	100,0
Ostaci crkve sv. Ivana	3,8	68,5	27,7	100,0
Crkva sv. Ante-Dugo Polje	4,8	75,0	20,2	100,0
Ostaci crkve sv. Viktora-Citorij	6,9	71,6	21,6	100,0
Villae rusticae-Prolaz Mala Proversa	12,8	25,5	61,7	100,0

PRIKUPLJANJE INFORMACIJA TIJEKOM BORAVKA

Ispitanicima je postavljeno pitanje jesu li doznali nešto novo o bio-raznolikosti i specifičnostima Parka prirode. Njihovi odgovori bili su u skladu s primjedbom o nedostatku informativnih materijala prije i nakon dolaska i Park, pa više od 60% ispitanika nije dobila nove informacije.

TABLICA 4.6. Informacije o bio-raznolikosti i vrijednostima Parka

	Broj anketa	%
Da	175	38,7
Ne	277	61,3
Ukupno	452	100,0

U budućim istraživanjima pitanje bi se moglo proširiti kako bi se saznalo što se posjetitelje posebno dojmilo o bio-raznolikosti, a nisu o tome znali prije posjete.

PONAVLJANJE DOLASKA

Kada su upitani planiraju li ponoviti svoj boravak u Parku prirode, 63,1% ispitanika odgovorilo je pozitivno, što predstavlja visoku vrijednost te prigodu da se stimulira ponovni dolazak izvan sezone pod sloganom npr. „posjetite nas na proljeće“.

TABLICA 4.7. Planiranje ponovnog dolaska

	Broj anketa	%
Da	285	63,1
Ne	157	34,7
Ukupno	442	97,8

POZITIVNI I NEGATIVNI STAVOVI

Gotovo 55% turista dalo je pozitivne komentare, što znači da su bili zadovoljni posjetom i imali su potrebu iskazati pozitivne dojmove. Ukupno 251 pozitivnih komentara ispitanika grupirano je u nekoliko tematskih skupina. Najveći broj pozitivnih stavova odnosio se na ljepotu prirode i ambijenta (74,5%) slijedi čistoća mora, netaknuta priroda, mir i tišina (13,2%) te gostoljubivost stanovništva (6,8%). Kada su upitani što im se najviše svidjelo u Parku, ispitanicu su izjavili: „Ljubaznost osoblja, sklad prirode i ljudi“, „Jako lijepo, stvara osjećaj mira“, „Priroda i kupanje u

slanom jezeru“, „Jutarnji mir i spokoj, netaknuta priroda“, „Bogatstvo flore i faune, čistoća mora i okoliša“, „Cijene nisu pretjerane, neka tako i ostane“, „Ljubaznost turističkih radnika i osoblja“.

TABLICA 4.8. Pozitivni stavovi turista

	Broj anketa	%
Ljepota krajolika	187	74,5
Gostoljubivost stanovništva	17	6,8
Mir, tišina, netaknuta priroda	14	5,6
Ostalo	33	13,1
Ukupno	251	100,0

Osim pozitivnih stavova, ispitanici su naveli i prijedloge za poboljšanja organizacije i ponude u Parku. Navedeno je ukupno 130 deskriptivnih primjedbi (što predstavlja visoki udio od 28% od ukupnog broja ispitanika) koje su grupirane u četiri kategorije:

1. najveći broj primjedbi odnosio se na neadekvatno označavanje turističkih atrakcija i staza i nedovoljno informacija za turiste (26,9%),
2. gužve na atraktivnim lokacijama i preveliki broj izletnika (13,8%),
3. nedostatak kanti za smeće i nečistoća sanitarnih čvorova (13,1%)
4. neuređeni prilaz jezeru, neuređene plaže i staze (11,5%).

Neki od komentara i prijedloga posjetitelja bili su:

- „Smanjiti i bolje organizirati promet na otoku“,
- „Postaviti informativne ploče na važnijim lokacijama“,
- „Više informacija o flori i fauni i drugim znamenitostima“,
- „Masovni turizam uništava srce parka“,
- „Sve bi moralo ostati u skladu s onim kako je priroda stvorila, više će vrijediti u očima turista“,
- „Obnoviti zapuštene objekte“,
- „Video o posebnostima parka prirode koji bi se prikazivao u samom parku ili DVD za kupiti (na više jezika)“,
- „Više kanti za smeće po cijelom parku“,

- „Smanjiti broj turističkih brodova-previše turista odjednom“;
- „Kazne za onečišćenje mora, reduciranje brzine brodova na najviše 3 n.m.“,
- „Urediti plažu, staviti tuševe i WC na plažu“,
- „Previše izletničkih brodova koji ukrcavaju više ljudi nego što smiju“,
- „Više informacija o pravilima ponašanja i o bioraznolikosti“,
- „Ograničiti broj turista“.

Iz svega navedenog ponavljaju se problemi vezani za otpad, informiranje, pravila ponašanja i pitanja zagušenja, te potreba za određivanjem nosivog kapaciteta.

TABLICA 4.9. Prijedlozi za poboljšanja

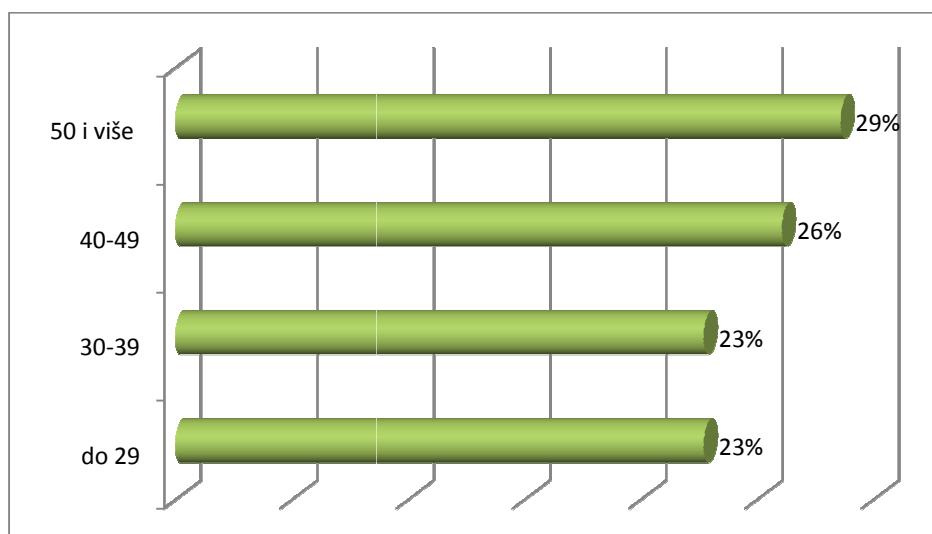
	Broj anketa	%
Nedovoljno oznaka i informacija za turiste	35	26,9
Urediti prilaz jezeru, staze i plaže	15	11,5
Nedovoljno kanti za smeće, nečistoća sanitarnih čvorova	17	13,1
Gužve, previše izletnika	18	13,8
Ostalo	45	34,6
Ukupno	130	100,0

5. OBILJEŽJA I STAVOVI NAUTIČARA

Jedan od ciljeva istraživanja bio je ispitati stavove nautičara koji borave u okviru parka prirode Telašćica, a koji su činili oko petinu ispitanika. Rezultati su, tamo gdje je to bilo moguće, uspoređeni sa sličnim istraživanjem Tomas Nautika (Institut za turizam, 2007).

Nautičari koji dolaze u Hrvatsku imaju u prosjeku 44 godine. Nautičari su znatno starija populacija od ostalih turista, s tim da je zabilježen trend povećanja udjela nautičara u dobi od 26 do 45 godina (Tomas Nautika, 2007). Slična je situacija u Parku, gdje je prosječna dob nautičara 42 godine, a najveći je udio nautičara u dobroj skupini 50 i više godina (29%).

GRAFIKON 5.1. Dob nautičara

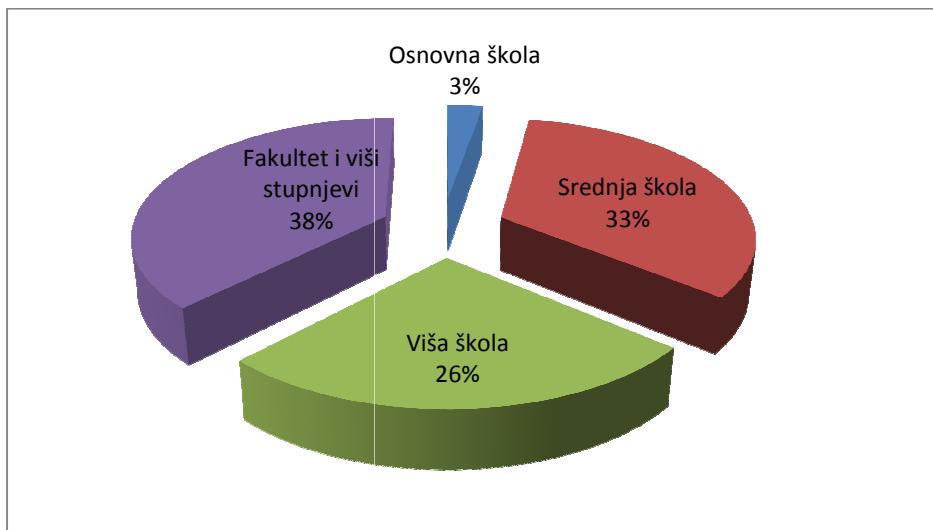
Za razliku od ukupne populacije turista u Parku, među nautičarima prevladavaju muškarci, koji čine dvije trećine nautičara (63,0%).

TABLICA 5.1. Nautičari po spolu

	Broj anketa	%
Muški	75	63,0
Ženski	44	37,0
Ukupno	119	100,0

Nautičari koji dolaze u Hrvatsku obrazovaniji su od turista koji borave na kopnu, pa ih preko 50% ima fakultetsko ili više obrazovanje (Tomas Nautika, 2007). Nautičari koji dolaze u Telašćicu također su u najvećem postotku visoko obrazovani (38% ima završen fakultet ili više stupnjeve, a 26% višu školu).

GRAFIKON 5.2. Obrazovanje nautičara

Nautičari imaju veća prosječna primanja od ukupne populacije turista koji posjećuju Telašćicu, odnosno imaju manje u skupini primanja do 1.000 eura (11,9% u odnosu na 18,3%), te znatno više u skupini iznad 5.000 eura (18,8% u odnosu na 12,1%).

TABLICA 5.2. Prosječna primanja domaćinstva nautičara

	Broj anketa	%
Do 1000 €	12	11,9
1001-2000 €	33	32,7
2001-3000 €	24	23,8
3001-4000 €	11	10,9
4001-5000 €	2	2,0
Više od 5000 €	19	18,8
Ukupno	101	100,0

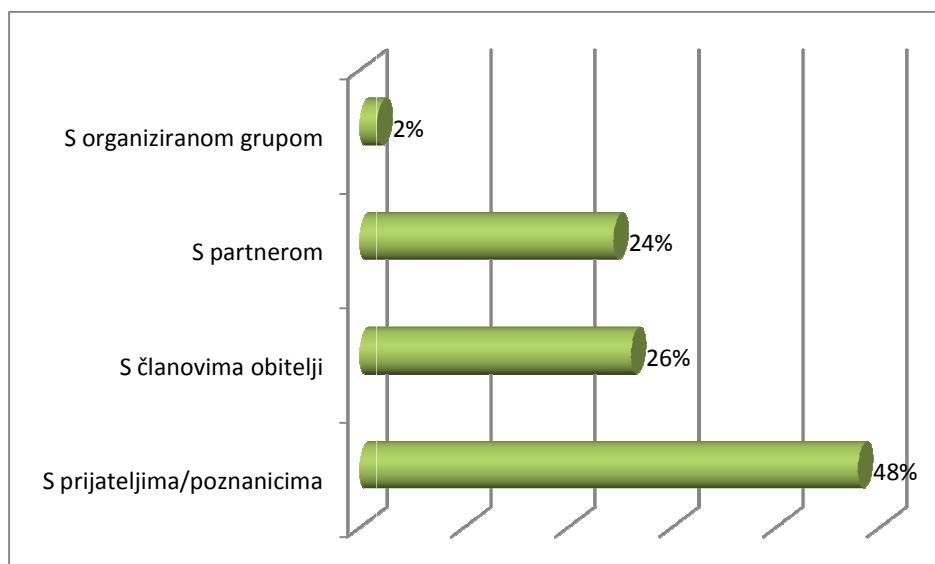
Među nautičarima koji posjećuju Telašćicu više je zaposlenih (74,8%) i umirovljenika (14,8%) nego među ostalim turistima, a manji je udio nezaposlenih i učenika ili studenata, što odgovara činjenici da su nautičari nešto starije životne dobi od ostalih turista.

TABLICA 5.3. Zanimanje nautičara

	Broj anketa	%
Zaposlen/a	86	74,8
Nezaposlen/a	2	1,7
Umirovjenik/ca	17	14,8
Učenik ili student	10	8,7
Ukupno	115	100,0

Nautičari koji dolaze u Park najčešće plove s prijateljima/poznanicima (48%), zatim s članovima obitelji (26%) ili s partnerom (24%), a vrlo mali postotak dolazi s organiziranoj grupom (2%).

GRAFIKON 5.3. Pratnja na putovanju nautičara

Najveći broj od ukupno 119 nautičara plovio je na jedrilicama (42,0%), a zastupljenost ostalih plovila bila je podjednaka (po 19,3%). Najzastupljenija su bila plovila duljine 11-20 metara (58%). Prosječna duljina plovila bila je 11,8 m.

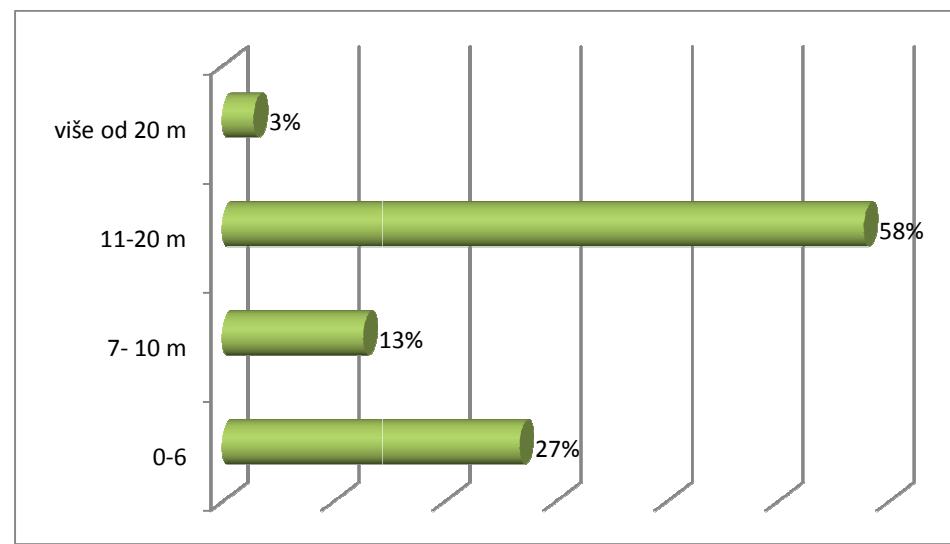
TABLICA 5.1. Broj nautičara

	Broj anketa	%
Nautičari	119	26,0
Ostali	339	74,0
Ukupno	458	100,0

TABLICA 5.2. Vrsta plovila

	Broj anketa	%
Gliser	23	19,3
Jedrilica	50	42,0
Jahta	23	19,3
Nešto drugo	23	19,3
Ukupno	119	100,0

GRAFIKON 5.3. Duljina plovila

TABLICA 5.4. Prosječna duljina plovila

	Aritmetička sredina	Std.Dev	Min.	Max.	Broj anketa
Duljina plovila	11,8	5,5	4,0	35,0	71

U više od 60% slučajeva na plovilu se nalazilo do 5 osoba, a u 32,9% na brodu je boravilo 6 do 10 osoba. Prosječno je na plovilu boravilo 6 osoba. To je nešto više od hrvatskog prosjeka, jer je prema istraživanju Tomas Nautika, 2007. godine na plovilu boravilo prosječno 5 osoba, a udio plovila sa 6 i više osoba bio je 34,5%.

TABLICA 5.5. Broj osoba na plovilu

	Broj anketa	%
0-5	50	61,0
6-10	27	32,9
Više od 10	5	6,1
Ukupno	82	100,0

TABLICA 5.6. Prosječni broj osoba na plovilu

	Aritmetička sredina	Std.Dev	Min.	Max.	Broj anketa
Broj osoba	6	8,1	1	55	82

Više od polovine plovila koja dolaze na područje Parka su u privatnom vlasništvu (57,3%), a u čarteru 42,7% dok čarteraša u hrvatskim lukama oko 40% (Institut za turizam, 2008.).

Značajni udio plovila u čarteru označava još jednog važnog dionika za pitanja upravljanja Parkom (isto kao privatni iznajmljivači i turističke agencije), kojeg treba motivirati i uključiti u kreiranje pravila ponašanja za nautičare, planiranje sidrišta, izrađivanje nosivog kapaciteta i drugo.

TABLICA 5.7. Vlasništvo plovila

	Broj anketa	%
U vašem vlasništvu/vlasništvu prijatelja/rodbine	59	57,3
Čarter	44	42,7
Ukupno	103	100,0

U uvalama i plažama 37,3% nautičara primijetilo je plutajući otpad, a od smetnji na sidrištu najčešće im je zasmetala buka drugih brodova (41,5%), raznovrsni otpad (26,8%), mrlje od goriva (14,6%) i buka iz drugih izvora (12,2%).

TABLICA 5.8. Plutajući otpad

	Broj anketa	%
Da	44	37,3
Ne	74	62,7
Ukupno	118	100,0

TABLICA 5.9. Smetnje na sidrištu

	Broj anketa	%
Mrlje od goriva	6	14,6
Ostali otpad	11	26,8
Buka drugih brodova	17	41,5
Buka iz drugih izvora	5	12,2
Nešto drugo	2	4,9
Ukupno	41	100,0

Nautičari najčešće odlažu otpad u kontejnere na otoku (43,7%) ili pri povratku na kopno ili u veće mjesto (33,3%), a u nešto manjoj mjeri prilikom zaračunavanja veza (18,4%). Iz tog podatka vidljivo je da na otoku ostane 62% turističkog otpada, što u špici sezone može predstavljati značajnu količinu kad se tome pridodaju izletnici.

TABLICA 5.10. Odlaganje otpada

	Broj anketa	%
Prilikom zaračunavanja veza	16	18,4
U kontejnere na otoku	38	43,7
U ugostiteljske objekte	3	3,4
Pri povratku na kopno	29	33,3
Nešto drugo	1	1,1
Ukupno	87	100,0

Gotovo dvije trećine ispitanika razvrstava otpad (65,7%). Ispitanici su ocjenama od 1 (vrlo loše) do 5 (odlično) ocjenjivali usluge zbrinjavanja otpada. Usluge zbrinjavanja otpada u Parku prirode ocijenjene su srednjom ocjenom 2,89. U daljnjoj perspektivi trebalo bi detaljnije saznati s kojim pitanjima upravljanja otpadom gosti nisu zadovoljni (informacije i dostupnost reciklažnim „otocima“, razdvajanje bio otpada, neugodni mirisi, brodski ispusti i drugo.)

TABLICA 5.11. Razvrstavanje otpada

	Broj anketa	%
Da	71	65,7
Ne	37	34,3
Ukupno	108	100,0

TABLICA 5.12. Usluge zbrinjavanja otpada

	Broj anketa	%
Vrlo loše	10	9,9
Loše	18	17,8
Dobro	51	50,5
Vrlo dobro	17	16,8
Odlično	5	5,0
Ukupno	101	100,0

Više od polovice ispitanika svakodnevno ili povremeno napušta vez/sidrište, a više od trećine nautičara nalazi se u tranzitu prema glavnom odredištu (37,6%). Više od polovine ispitanika koji napuštaju sidrište i odlaze u atraktivne uvale ili plaže nailaze na gužve (56,8%) u glavnoj turističkoj sezoni. Na temelju toga je vidljivo da osim izletničkih gužvi na kopnu postoje i pritisci na plovne puteve i kupališna područja.

TABLICA 5.13. Odlazak iz luke/sidrišta

	Broj anketa	%
Svakodnevno	35	37,6
Povremeno	19	20,4
Ne napuštam vez/sidrište	4	4,3
Nelazim se u tranzitu	35	37,6
Ukupno	93	100,0

TABLICA 5.14. Gužve na atraktivnim lokacijama

	Broj anketa	%
Da	63	56,8
Ne	48	43,2
Ukupno	111	100,0

Više od 40% nautičara izjavilo je da bi bili voljni platiti dodatne vezove koji bi pružili veći komfort i kontrolirali (ograničavali) brojeve sidrenja u atraktivnim lokacijama, što je važna potencijalna mjeru za provedbu maritimnog nosivog kapaciteta.

TABLICA 5.15. Naplata veza

	Broj anketa	%
Urediti više vezova i naplaćivati ih	38	41,3
Ostaviti mogućnost slobodnog sidrenja	54	58,7
Ukupno	92	100,0

ZAKLJUČAK

Posjetitelji Parka prirode Telašćica najčešće borave u privatnom smještaju, a obično se u destinaciji u kojoj borave zadržavaju tjedan dana. Tipični posjetitelj srednje je životne dobi, visoko je obrazovan, zaposlen je i srednje je platežne moći. U Park dolazi najčešće u društvu prijatelja ili supružnika/partnera. Visok je udio turista koji prvi put posjećuju Telašćicu, kao i onih koji su sami organizirali svoje putovanja. Za veliku većinu, Telašćica je izletnička destinacija, koju posjećuju iz mjesta u kojem su smješteni, ili je posjećuju u okviru kružnog putovanja. Glavni motivi dolaska su odmor i opuštanje, kupanje i sunčanje te upoznavanje parka prirode. Najznačajniji način informiranja bile su brošure i tiskani vodiči, zatim elektronski mediji te preporuke rodbine ili prijatelja, a Internet je tek na četvrtom mjestu.

Posjetitelji su bili izrazito zadovoljni ljepotom krajolika, čistoćom parka i čistoćom mora i obale, a loše su ocijenili dostupnost informativnih materijala prije i nakon dolaska u Park, kvalitetu prijevoza na otoku i ponudu trgovina. Posjetitelji su bili informirani o posebnostima i vrijednostima Parka, ali nisu bili informirani o kaznama za neprimjereno ponašanje unutar Parka.

Sve mikrolokacije unutar Parka dobole su srednje ocjene posjetitelja s obzirom na ekološku očuvanost. Pozitivni stavovi ispitanika odnosili su se najvećim dijelom na ljepotu krajolika, gostoljubivost stanovništva, mir i tišinu. Najviše negativnih komentara turista odnosio se na lošu označenost znamenitosti, nedovoljno informacija za turiste, neuređen prilaz jezeru, neuređene staze i plaže, nedovoljnu čistoću sanitarnih čvorova, smeće i gužvu (preveliki broj izletnika i turista u glavnoj sezoni). To znači da je saturacija turistima, posebno izletnicima na određenim lokacijama u sezoni dosegnuta te da bi trebalo voditi računa o tome kako bolje upravljati turističkim kretanjima i na koji način ograničiti broj izletnika. Osim toga, potrebno je ispitati na koji način povećati vrijednost za novac, odnosno koje dodatne usluge ponuditi u okviru postojeće cijene ulaznice (postaviti interpretacijske ploče, ponuditi vođenje kroz Park na više jezika).

Nautičari koji posjećuju Telašćicu, kao i svi nautičari koji dolaze u Hrvatsku starije su životne dobi, obrazovaniji i veće platežne moći od opće populacije turista. Najčešće plove na svojim plovilima ili plovilima u vlasništvu prijatelja/rodbine, a rjeđe u čarteru. Na plovilu prosječno boravi 6 osoba, a prosječna duljina plovila je 12 metara. Na sidrištu ih najviše smeta buka drugih brodova te plutajući otpad. Usluga zbrinjavanja otpada ocijenjena je srednjom ocjenom, odnosno još uvijek nije zadovoljavajuća. Većina nautičara primijetila je gužve na atraktivnim lokacijama i veliki broj njih podržava potencijalne mjere koje bi dovele do kvalitetnijeg korištenja tih prostora. Jedna od mera smanjenja pritiska na plovne putove bilo bi uređenje i naplata vezova u atraktivnim uvalama.

Prvi korak ka rješavanju navedenih problema je uvođenje preciznije statistike o prodanim ulaznicama kako bi se stvorio uvid o tipičnim kretanjima i zadržavanjima gostiju na otoku, te dodatne mјere monitoringa u vrhuncu sezone kako bi se doznali detalji o tipičnim saturacijama. Na taj način dobila bi se jasna informacija o intenzitetu, vrsti i geografskoj distribuciji turističkih pritisaka. Osim toga, važno je i periodično praćenje stavova gostiju o pojavnostima koje mogu ugroziti prirodu. Iznimno veliki udio izletnika ukazuje na moguće probleme stvaranja gužvi i „čepova“, što generira potencijalne rizike za prirodu, ali i nezadovoljstvo posjetitelja. U tom smislu se preporuča uspostava posebnog monitoringa koji će kasnije poslužiti kao temeljna odrednica nosivog kapaciteta lokacija unutar Parka i samog Parka. Monitoring bi obuhvaćao:

- određivanje kritičnih lokaliteta (uska grla)
- prebrojavanje posjetitelja na kritičnim točkama u trenucima najvećih zagušenja
- kartiranje ulaza i kretanja izletnika u prosječnom periodu zadržavanja od 3 h (prostorno/vremenska distribucija)
- pregled izdanih koncesija i kapaciteta brodara koji vrše prijevoz na Telašćicu
- prikupljanje komentara i sugestija posjetitelja
- prikupljanje zapažanja djelatnika

Drugi korak obuhvatio bi izradu prihvavnog/nosivog kapaciteta, sa posebnim naglaskom na plovila u uvalama, po broju plovila, gostiju na njima i dimenzijama plovila. Kao rezultat toga došlo bi do postavljanja, održavanja i naplate “colpo morto” veza i zabrane slobodnog sidrenja

zbog zaštite posidonije i prevencije unosa alohtonih organizama. Na sličan način treba izvidjeti kako bolje upravljati zagušenjima koje nastaju zbog naglog dolaska većeg broja izletnika te na koji način kontrolirati njihove dolaske, kretanje i brojnost, a posebno kako ih vremenski distribuirati u period predsezone. Valja napomenuti da istraživanja pokazuju da ukoliko se gosti jasno informiraju o razlozima ograničenja i naplate, rado prihvaćaju pravila igre i doprinose boljem korištenju i zaštiti prostora. U tom smislu valja istaknuti četiri skupine dionika sa kojima treba graditi odnose kako bi vremenom postali istinski partneri u procesima planiranja i korištenja Parka: turističke agencije, izletnički koncesionari, privatni iznajmljivači i čarter kompanije.

S obzirom na veliki broj turista koji borave u privatnom smještaju, od izuzetne je važnosti uključiti lokalnu zajednicu u cijeli proces i to na sljedeće načine:

- omogućiti lokalnom stanovništvu generiranje prihoda od turizma kroz istovremenu zaštitu prirode (interpretacija baštine, branje ljekovitog bilja, proizvodnja suvenira, maslinarstvo, proizvodnja i kušanje vina i sl.),
- redovito informirati i obrazovati javnost radi podizanja svijesti i odgovornosti (škole, ljetne radionice)
- distribuirati informativne materijala o Parku u sezoni kako bi privatni iznajmljivači pružili više informacija turistima o pravilima ponašanja u Parku
- ispitati stavove stanovništva prema turizmu/turistima uz pomoć Doxy indexa, fokus grupa i direktne komunikacije.